ԻՍՐԱՅԵԼՅԱՆ Գ. Վ.
ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Ա. Ս.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ

ԵՐԵՎԱՆ • 2022

ԻՍՐԱՅԵԼՅԱՆ Գ. Վ.

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Ա. Ս.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ

ԵՐԵՎԱՆ
Հեղինակային հրատարակություն
2022

ՀՏԴ 343(07)
ԳՄԴ 67.408g7
Ի 830

Հեղինակներ՝
Գևորգ Վովայի Իսրայելյան,
իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
Արդարադատության ակադեմիայի ռեկտորի խորհրդական

Անահիտ Ստեփանի Հարությունյան,
իրավագիտության մագիստրոս

Խմբագիր՝
Սերգեյ Վահանի Առաքելյան,
իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
Արդարադատության ակադեմիայի ռեկտոր

Գրախոսներ՝
Արա Հարությունի Գաբուզյան,
իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
ԵՊՀ քրեական իրավունքի ամբիոնի վարիչ

Միսակ Մերուժանի Մարկոսյան,
իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի պետի առաջին տեղակալ

Երաշխավորված է տպագրության Արդարադատության ակադեմիայի
գիտական խորհրդի կողմից

Իսրայելյան Գ.Վ., Հարությունյան Ա.Ս.
Ի 830 Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք: Ընդհանուր մաս: Ուսումնական ձեռնարկ /Գ.Վ. Իսրայելյան, Ա.Ս. Հարությունյան – Եր.: Հեղ. հրատ., 2022. – 280 էջ:

Սույն աշխատությունում ներկայացվում են Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունքի ընդհանուր մասի ինստիտուտները՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական նոր օրենսգրքի կարգավորումներին համապատասխան:

Ձեռնարկը կարող է օգտագործվել համապատասխան մասնագիտական կրթական ծրագիր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների ուսանողների և դասախոսների, իրավակիրառ ոլորտի աշխատողների, ինչպես նաև քրեական իրավունքի հարցերով հետաքրքրվող անձանց կողմից:

ՀՏԴ 343(07)
ԳՄԴ 67.408g7

ISBN 978-9939-0-4178-0

© Իսրայելյան Գ.Վ., 2022
© Հարությունյան Ա.Ս., 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԻ ԿՈՂՄԻՑ 7
ԲԱԺԻՆ 1. ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ
ԳԼՈՒԽ 1. «ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ» ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ
§ 1. «Քրեական իրավունք» եզրույթը..9
§ 2. Քրեական իրավունքը որպես իրավունքի ճյուղ, քրեական իրավունքի կարգավորման առարկան և մեթոդները 10
§ 3. Քրեական իրավունքի խնդիրները և գործառույթները............12
§ 4. Քրեական իրավունքի սկզբունքները.................................. 15
§ 5. Քրեական իրավունքի համակարգը և կապն իրավունքի այլ ճյուղերի հետ 21
§ 6. Քրեական իրավունքի գիտությունը....................................23
ԳԼՈՒԽ 2. ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ
§ 1. «Քրեական իրավունքի աղբյուր» հասկացությունը, աղբյուրների տեսակները 26
§ 2. Քրեական օրենքը և դրա կառուցվածքը.............................. 27
§ 3. Քրեաիրավական նորմը և դրա կառուցվածքը.....................28
§ 4. Քրեական օրենքի գործողությունը ժամանակի մեջ.............. 31
§ 5. Քրեական օրենդրության հետադարձ ուժը..........................34
§ 6. Քրեական օրենքի գործողությունը տարածության մեջ.........36
ԲԱԺԻՆ 2. ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
ԳԼՈՒԽ 1. ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ
§ 1. «Քրեական պատասխանատվություն» հասկացությունը 45
§ 2. Քրեական պատասխանատվության հիմքը.......................... 47
ԳԼՈՒԽ 2. ՀԱՆՑԱՆՔ ԵՎ ՀԱՆՑԱԿԱԶՄ
§ 1. «Հանցանք» հասկացությունը, հանցանքի հատկանիշները և տեսակները 51
§ 2. Հանցակազմի բնութագիրը և կառուցվածքը 54
§ 3. Հանցագործության օբյեկտը...56
§ 4. Հանցագործության օբյեկիվ կողմը 59
§ 5. Հանցագործության սուբյեկտը..64
§ 6. Հանցագործության սուբյեկտիվ կողմը................................70

ԳԼՈՒԽ 3. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՓՈՒԼԵՐԸ
§ 1. «Հանցագործության փուլեր» հասկացությունը 79
§ 2. Հանցագործության փուլերը 80
ԳԼՈՒԽ 4. ՀԱՆՑԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ
§ 1. «Հանցակցություն» հասկացությունը 84
§ 2. Հանցակիցների տեսակները...85
§ 3. Հանցակիցների քրեական պատասխանատվությունը........... 91
§ 4. Հանցակցությունը հատուկ սուբյեկտի կողմից կատարվող հանցագործություններում...93
§ 5. Հանցակցի սահմանազանցումը 95
§ 6. Հանցակցության ձևերը 99
ԳԼՈՒԽ 5. ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԶՄԱԿԻՈՒԹՅՈՒՆԸ
§ 1. «Հանցագործությունների բազմակիություն» հասկացությունը. 103
§ 2. Հատուկ մասով նախատեսված քրեաիրավական նորմերի մրցակցությունը և դրա տեսակները...104
§ 3. Հանցագործությունների բազմակիության տեսակները 106
ԳԼՈՒԽ 6. ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՑԱՌՈՂ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ
§ 1. Քրեական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանքների բնութագիրը 110
§ 2. Քրեական պատասխանատվությունը բացառող հանգամանքները...111
ԲԱԺԻՆ 3. ՊԱՏԻԺԸ
ԳԼՈՒԽ 1. «ՊԱՏԻԺ» ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՊԱՏԺԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ
§ 1. «Պատիժ» հասկացությունը. պատժի նպատակները 138
§ 2. Պատժի տեսակները..140
ԳԼՈՒԽ 2. ՊԱՏԻԺ ՆՇԱՆԱԿԵԼԸ
§ 1. Պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքները 162
§ 2. Քրեական պատասխանատվությունը կամ պատիժը մեղմացնող հանգամանքները.. 163
§ 3. Քրեական պատասխանատվությունը կամ պատիժը ծանրացնող հանգամանքները 169

§ 4. Պատիժ նշանակելը 181
ԲԱԺԻՆ 4. ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԵՎ ՊԱՏԺԻՑ ԱԶԱՏԵԼԸ
ԳԼՈՒԽ 1. ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԱԶԱՏԵԼԸ
§ 1. «Քրեական պատասխանատվությունից ազատել» հասկացությունը 196
§ 2. Քրեական պատասխանատվությունից ազատելու տեսակները 197
ԳԼՈՒԽ 2. ՊԱՏԺԻՑ ԱԶԱՏԵԼԸ
§ 1. «Պատժից ազատել» հասկացությունը 207
§ 2. Պատժից ազատելու տեսակները 208
ԳԼՈՒԽ 3. ՀԱՄԱՆԵՐՈՒՄ, ՆԵՐՈՒՄ, ԴԱՏՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ
§ 1. Համաներում 228
§ 2. Ներում 229
§ 3. Դատվածություն 231
ԲԱԺԻՆ 5. ԱՆՉԱՓԱՀԱՍՆԵՐԻ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԳԼՈՒԽ 1. ԱՆՉԱՓԱՀԱՍՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՆՇԱՆԱԿՎՈՂ ՊԱՏԺԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՎ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ
§ 1. Անչափահասների նկատմամբ նշանակվող պատժի նպատակները 235
§ 2. Անչափահասների նկատմամբ նշանակվող պատժի տեսակները 236
ԳԼՈՒԽ 2. ԱՆՉԱՓԱՀԱՍՆԵՐԻ ԵՎ 21 ՏԱՐԻՆ ՉԼՐԱՑԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՊԱՏԻԺ ՆՇԱՆԱԿԵԼԸ
§ 1. Պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքները 240
§ 2. Պատիժ նշանակելը չավարտված հանցագործության համար, հանցագործությունների և դատավճիռների համակցության դեպքում 242
ԳԼՈՒԽ 3. ԱՆՉԱՓԱՀԱՍՆԵՐԻ ԵՎ 21 ՏԱՐԻՆ ՉԼՐԱՑԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԵՎ ՊԱՏԺԻՑ ԱԶԱՏԵԼԸ
§ 1. Անչափահասներին և 21 տարին չլրացած անձանց քրեական պատասխանատվությունից ազատելու

առանձնահատկությունները 245
§ 2. Անչափահասներին և 21 տարին չլրացած անձանց պատժից ազատելու առանձնահատկությունները 250
ԲԱԺԻՆ 6. ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԵՎ ԳՈՒՅՔԻ ԲՌՆԱԳՐԱՎՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԳԼՈՒԽ 1. ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ
§ 1. «Անվտանգության միջոցներ» հասկացությունը, անվտանգության միջոցների նպատակը և նշանակման պայմանները 252
§ 2. Անվտանգության միջոցները 254
ԳԼՈՒԽ 2. ՀԱՆՑԱՎՈՐ ԾԱԳՈՒՄ ՈՒՆԵՑՈՂ ԳՈՒՅՔԻ, ԵԿԱՄՏԻ ԵՎ ԱՅԼ ՏԵՍԱԿԻ ՕԳՈՒՏԻ, ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾԻՔԻ, ՄԻՋՈՑԻ ԵՎ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԲՌՆԱԳՐԱՎՈՒՄԸ.........................260
ԲԱԺԻՆ 7. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԳԼՈՒԽ 1. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
§ 1. Քրեական պատասխանատվության ենթակա իրավաբանական անձինք 263
§ 2. Իրավաբանական անձի քրեական պատասխանատվության հիմքը 264
§ 3. Իրավաբանական անձի քրեական պատասխանատվությունը բացառելը, իրավաբանական անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելը 268
ԳԼՈՒԽ 2. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ
§ 1. Ներգործության միջոցների համակարգը...........................269
§ 2. Ներգործության միջոց նշանակելիս հաշվի առնվող հանգամանքները.. 272
§ 3. Իրավաբանական անձի դատվածությունը 273
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ...........................275

ԽՄԲԱԳՐԻ ԿՈՂՄԻՑ

2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունվել և 2022 թվականի հուլիսի 1-ից գործողության մեջ է դրվել Հայաստանի Հանրապետության քրեական նոր օրենսգիրքը: Այն բովանդակում է նոր ինստիտուտներ և նախկին օրենսդրության մեջ առկա բացերի ու խնդիրների լուծումներ: Եվ բնական է, որ օրենսդրական նոր կարգավորումները մեկնաբանման կարիք ունեն:

Մասնագիտական սեղանին է դրվել իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Գևորգ Իսրայելյանի և իրավագիտության մագիստրոս Անահիտ Հարությունյանի հեղինակած «Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք. Ընդհանուր մաս» խորագրով ուսումնական ձեռնարկը: Արդարադատության ակադեմիայի գիտական խորհրդի երաշխավորությամբ հրատարակված այս ձեռնարկը բավական ուշագրավ և խիստ արդիական աշխատություն է՝ նվիրված Հայաստանի Հանրապետության քրեական նոր օրենսգրքի Ընդհանուր մասի ինստիտուտների կարգավորումներին և դրանց առանձնահատկություններին:

Խնդրո առարկան ներկայացնելիս հեղինակները դրսևորել են հետազոտողին հատուկ բծախնդրություն, նյութը համակարգված և բազմակողմանի ներկայացնելու հմտություն, մասնագիտական լսարանին նյութը հնարավորինս մատչելի փոխանցելու արհեստավարժություն: Գիտական ոճով, բայց միևնույն ժամանակ բավական մատչելի է ներկայացված ձեռնարկը, ինչը հնարավորություն է տալիս հետաքրքրվողներին ամբողջական պատկերացում կազմել Հայաստանի Հանրապետության քրեական նոր օրենսգրքի Ընդհանուր մասի վերաբերյալ:

Մանրամասն քննվել և ձեռնարկում ներկայացվել է քրեական իրավունքի բնութագիրը, աղբյուրները, քրեական պատասխանատվության ընդհանուր պայմանները, պատժի, քրեական պատասխանատվությունից և պատժից ազատելու ինստիտուտները, քրեական պատասխանատվությունը բացառող հանգա-

մանքները, անչափահասների քրեական պատասխանատվության առանձնահատկությունները, անվտանգության միջոցները և գույքի բռնագրավման, իրավաբանական անձի քրեական պատասխանատվության հարցերը:

Ձեռնարկից կարող են օգտվել համապատասխան մասնագիտական կրթական ծրագիր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների ուսանողները և դասախոսները, իրավակիրառ ոլորտի աշխատողները, ինչպես նաև քրեական իրավունքի հարցերով հետաքրքրվող անձինք:

Հուսով ենք ձեռնարկը կծառայի իր նպատակներին՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունքի ընդհանուր մասի նորմերի վերաբերյալ հասցեատիրոջ մոտ կձևավորի գիտելիքներ ու գործնականում դրանց կիրառման հմտություններ և կարողություններ՝ վերջնարդյունում մասնագիտական հանրության համար դառնալով սեղանի գիրք:

Արդարադատության ակադեմիայի ռեկտոր,
իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Ս. Վ. Առաքելյան